Sygn. akt I ACa 377/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz (spr.)
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta SO (del.) Ewa Solecka
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w Ł.

przeciwko (...) Szpitalowi(...) w C.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 2 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 108/13,

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego 900 (dziewięćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt IACa 377/14

UZASADNIENIE

Powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego 224400,78 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa i kosztami procesu z tym uzasadnieniem, że pozwany nie zapłacił w terminie swoim wierzycielom, ona zatem jako poręczycielka dług jego spłaciła, po czym wezwała go do zapłaty, ten jednak należności nie zapłacił.

Wydanym 28 grudnia 2012 r. w postępowaniu upominawczym nakazie zapłaty Sąd Okręgowy wŁ. uwzględnił żądanie powódki w całości. Po wydaniu nakazu, na skutek podniesionego w sprzeciwie zarzutu niewłaściwości miejscowej, sprawę Sąd ten przekazał Sądowi Okręgowemu w Częstochowie.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwany wniósł o jego „uchylenie" (zbędnie) i o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów postępowania. Zarzucił, że w zawartych z pierwotnymi wierzycielami umowach widniało zastrzeżenie, że wierzytelności z nich wynikające nie mogą być bez jego zgody przenoszone na rzecz osób trzecich ani też nie mogą być przedmiotem określonego w art. 876-887 k.c. poręczenia lub jakiejkolwiek umowy zmieniającej strony stosunku zobowiązaniowego, on zaś zgody takiej nie udzielił.

W toku procesu powódka ograniczyła żądanie, wnosząc o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz 9831,21 zł z ustawowymi odsetkami od 20 kwietnia 2013 r. oraz odsetek ustawowych od 224400,78 zł za okres od 17grudnia 2012 r. do 22 marca 2013 r. i odsetek ustawowych od 133758,96 zł za okres od 23 marca 2013 r. do 19 kwietnia 2013 r., a także kosztów procesu, pozwany bowiem znaczną część należności (214569,57 zł) uregulował.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej 5167,39 zł z odsetkami ustawowymi od 20 kwietnia 2013 r. oraz wynoszące 13% odsetki ustawowe od 123927,75 zł od 17 grudnia 2012 r. do 19 kwietnia 2013 r., umorzył postępowanie co do żądania zapłaty 214569,57 zł, w pozostałym zakresie powództwo oddalił i zasądził od pozwanego na rzecz powódki 10640,-zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Przytoczył Sąd następujące motywy swego rozstrzygnięcia:

Pozwany od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. nabywał dostawy i usługi. Powodowa Spółka zawarła 14 lipca 2011 r. ze spółką (...) umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń. Na jej mocy poręczyła istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania szpitali wymienionych w załączniku nr (...) do umowy, w tym również pozwanego, do łącznej kwoty 6640000,-zł. O zawarciu umowy poręczenia oraz poręczeniu wynikających z wymienionych w pozwie faktur zobowiązań pozwanego powódka zawiadomiła pozwanego odrębnymi pismami: z 9 lipca 2012 r., z 7 sierpnia 2012 r. i z 24 sierpnia 2012 r.

Ponieważ pozwany nie zrealizował swoich zobowiązań względem spółki (...), powódka w wykonaniu umowy poręczenia zapłaciła jej za pozwanego 24 sierpnia 2012 r. 53826,02 zł i 24 września 2012 r. 38213,91 zł; kwoty te zostały pomniejszone o należną powódce prowizję operacyjną. W wyniku zapłaty powódka wstąpiła w prawa zaspokojonego wierzyciela. W dniach dokonania wpłat informowała o nich pozwanego, wzywając go do zapłaty należności; o dokonanych zapłatach pozwany został poinformowany również przez dostawcę.

Pozwany w ramach swej działalności leczniczej nabywał od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. usługi. W dniu 29 grudnia 2011 r. spółka (...) zawarła z powodową Spółką umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń. Na mocy tej umowy powódka poręczyła istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania wymienionych w załączniku nr (...) do umowy szpitali i zakładów opieki zdrowotnej, w tym pozwanego, do 5000000,-zł. O zawarciu umowy poręczenia oraz poręczeniu zobowiązań pozwanego powódka zawiadomiła pozwanego pismem z 7 sierpnia 2012 r.

Ponieważ pozwany nie zrealizował zobowiązań względem dostawcy, powódka w wykonaniu umowy poręczenia zapłaciła jej za pozwanego dnia 9 sierpnia 2012 r. 60338,34 zł; kwota ta została pomniejszona o należną powódce prowizję operacyjną. W wyniku zapłaty powódka wstąpiła w prawa zaspokojonego wierzyciela. Powód w dniu dokonania wpłaty poinformował pozwanego o dokonanej zapłacie, wzywając go do dobrowolnej zapłaty należności. W dniu dokonania wpłaty informowała o niej pozwanego, wzywając go do zapłaty należności; o dokonanej zapłacie pozwany został poinformowany również przez dostawcę.

Pismami z 13 listopada 2012 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty należności z tytułu udzielenia poręczenia. Wezwanie pozostało bezskuteczne.

W toku procesu pozwany dokonał wpłat na poczet dochodzonej należności.

Bezsporne było, że dokonana przez powódkę zapłata dostawcom pozwanego dotyczyła należności objętych fakturami VAT wystawionymi przez spółkę (...) i przez spółkę (...); bezsporna w toku procesu stała się też wysokość należności głównej i należności ubocznych. Spór sprowadzał się do tego, czy łączące powódkę z dostawcami pozwanego umowy

o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń zostały zawarte ze skutkiem prawnym, pozwany bowiem nie udzielił zgody na ich zawarcie. Zdaniem pozwanego umowy te miały charakter przelewu wierzytelności, a zgodnie z art. 54 ust 5 ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący, brak takiej zgody zatem skutkuje, z mocy ustępu 6 tego artykułu, nieważnością czynności; w konsekwencji nie przysługiwała powódce legitymacja czynna.

Art. 54 ust 5 ustawy o działalności leczniczej stanowi wyjątek od zasady rozporządzalności prawem, przewidzianej w art. 57§1 k.c., a wynikającą zeń sankcją mogą objęte być jedynie czynności mające na celu zmianę wierzyciela. Umowa poręczenia nie jest umową mającą na celu zmianę wierzyciela, nie wymaga ona zatem zgody podmiotu tworzącego zakład opieki zdrowotnej. Celem poręczenia jest gwarancja, że poręczyciel wykona zobowiązanie, gdyby dłużnik go nie wykonał. Zmiana wierzyciela była – w określonych umownie okolicznościach – skutkiem danej umowy***, ale*** były to z założenia zdarzenia przyszłe i niepewne, niezależne od woli czy też zamiaru powodowej Spółki jako poręczyciela i spółek świadczących na rzecz pozwanego. Obowiązek zapłaty przez poręczyciela aktualizował się dopiero z chwilą naruszenia przez pozwanego warunków zawartych umów, wbrew stanowisku pozwanego więc poręczenie nie może być utożsamione z przelewem wierzytelności. Zapłata przez powoda długu pozwanego stanowiła czynność faktyczną, nie zaś czynność prawną, o której mowa w art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej.

Zgodnie z art. 878§1 k. c. można poręczyć za dług przyszły do wysokości z góry oznaczonej. Zawarta 14 lipca 2011 r. między powódką a spółką (...) umowa poręczenia dotyczyła przyszłych wierzytelności, gdyż wskazane w pozwie faktury VAT wystawione zostały od 4 czerwca 2012 r. do 13 lipca 2012 r. W umowie tej, a konkretnie w jej załączniku, strony oznaczyły górną granicę odpowiedzialności powódki do 6640000,-zł, jednakże kwota ta dotyczyła odpowiedzialności za długi wielu zakładów opieki zdrowotnej, brak natomiast było w niej postanowienia, do jakiej konkretnej wysokości będzie powódka ponosiła odpowiedzialność za dług przyszły pozwanego Szpitala. Umowa poręczenia za dług przyszły, bez podania granicy odpowiedzialności poręczyciela, jest nieważna. W związku z tym powódce nie przysługuje roszczenie o zwrot zapłaconego przez nią w wykonaniu tej umowy za pozwanego świadczenia. Ważna jest natomiast umowa poręczenia zawarta 29 grudnia 2011 r. ze spółką (...), choć też dotyczyła wierzytelności przyszłych. W tej umowie, a konkretnie jej załączniku, strony oznaczyły granicę odpowiedzialności za przyszły dług pozwanego do 5000000,-zł. (karty 103, 108, 113, 119, 125). Należności spółce (...) pozwana nie uregulowała, zapłaciła je natomiast jako poręczyciel powódka, co oznacza, że w myśl art. 518§1 pkt 1 k.c. nabyła roszczenie.

Brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności tej umowy również z innych, podanych w sprzeciwie od nakazu zapłaty, przyczyn.(...) umowa między pozwanym Szpitalem a spółką (...) stanowił wprawdzie, że bez zgody zamawiającego wierzytelności z niej wynikające mogą stanowić przedmiotu poręczenia, brak zgody zamawiającego nie skutkuje jednak nieważnością dokonanej czynności. Naruszenie przez wierzyciela pozwanego umowy, może rodzić po jego stronie najwyżej roszczenie wobec spółki (...), lecz nie wpływa na ważność umowy zawartej między powódką a tą spółką.

Jako podstawę swych rozstrzygnięć przywołał Sąd Okręgowy normy art. 876 k.c. w związku z art. 518§1 k.c., art. 355 k.p.c. i art. 100 k.p.c.

W apelacji od opisanego wyżej wyroku powódka zarzuciła obrazę art. 65§1 i §2 k.c. oraz art. 518§1 pkt 1 k.c. w związku z art. 876§1 k.c. i art. 878§1 k.c. i w oparciu o te zarzuty wniosła o zmianę wyroku przez zasądzenie od pozwanego na jej rzecz w sumie 9831,21 zł z odsetkami od 20 kwietnia 2013 r. oraz odsetek ustawowych od 224400,78 zł za okres od 17 grudnia 2012 r. do 22 marca 2013 r. i od 133758,96 zł za okres od 23 marca do 19 kwietnia 2013 r. oraz przez „obciążenie pozwanego" kosztami w całości; wniosła też o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skarżąca nie kwestionuje poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, obejmujących zresztą okoliczności w istocie niesporne, ustalenia te zatem Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne i czyni je podstawą swego rozstrzygnięcia.

Na obecnym etapie postępowania sporna przestała być sama zasada żądania, spór zaś sprowadza się do oceny, czy powódka wskutek zaspokojenia służącej spółce (...) przeciwko pozwanemu wierzytelności wierzytelność tę nabyła. Dla rozstrzygnięcia tej kwestii podstawowe znaczenie ma to, czy zawarta przez powódkę ze spółką (...) umowa poręczenia jest ważna, czy też – jak ocenił to Sąd Okręgowy – nieważna.

Nie ulega wątpliwości, że powódka poręczała za dług przyszły. Poręczenie za taki dług, stosownie do art. 878§1 k.c., musi z góry określać wysokość, do jakiej poręczyciel będzie odpowiadał, a brak takiego oznaczenia skutkuje nieważnością poręczenia. Zawarta przez powódkę ze spółką (...) umowa określała górną granicę jej obowiązku w odniesieniu do długów wielu podmiotów globalnie, bez wskazania granicy odpowiedzialności za konkretnego dłużnika. Takie oznaczenie wysokości poręczanego przyszłego długu słusznie przez Sąd Okręgowy uznane zostało za nie czyniące zadość wymogowi ustawowemu, i dług bowiem, i odpowiadająca mu wierzytelność mają zawsze charakter indywidualny i konkretny. Nie można wszak skutecznie i ważnie poręczyć za czyjś dług, uzależniając jednocześnie wykonanie płynącego z poręczenia zobowiązania od tego, czy po ewentualnym zaspokojeniu wierzyciela w związku ze zobowiązaniami innych dłużników, globalna wysokość odpowiedzialności nie zostanie osiągnięta lub przekroczona. Nie może odnieść skutku powoływanie się przez skarżącą na zgodny zamiar jej i spółki (...) (jako stron umowy poręczenia) oraz cel ich umowy, właśnie ów zamiar i cel bowiem (globalne poręczenie długów wielu potencjalnych dłużników) sprzeczne były z treścią art. 878§1 k.c. W tej sytuacji trafnie, bez jakiejkolwiek obrazy art. 65§2 k.c., a także art. 878§1 k.c. i art. 876§1 k.c., uznał Sąd Okręgowy, że strony umowy poręczenia nie oznaczyły w sposób prawem wymagany górnej granicy odpowiedzialności poręczyciela za dług pozwanego, w konsekwencji zaś doszedł do przekonania, że łącząca je umowa była nieważna.

Podnoszona w apelacji okoliczność, że norma art. 878§1 k.c. ma w założeniu chronić poręczyciela, nie zaś dłużnika, którego sytuacja na skutek poręczenia nie ulega zmianie, nie może podważyć słusznego stanowiska Sądu Okręgowego o nieważności poręczenia długu względem spółki (...). Zgodzić się wprawdzie należy z prezentowaną w apelacji tezą, że o naruszeniu interesów poręczyciela nie może być mowy, gdy zakres jego zobowiązania określany jest przez niego samodzielnie i że poręczyciel może spłacić wierzyciela nawet ponad określony w umowie limit, rzecz w tym jednak, że świadczy wówczas bez obowiązku wynikającego z czynności prawnej (lub ustawy), co rodzi skutki w sferze normowanej przez art. 518§1 k.c.

Zgodnie z art. 518§1 pkt 1 k.c. (pozostałe punkty tego przepisu oczywiście nie mogą znaleźć w sprawie zastosowania) osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty, jeżeli płaci cudzy dług, z który jest odpowiedzialna osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi. Dyspozycja tej normy obejmuje także poręczyciela, który spłacił wierzyciela, ale tylko wtedy, gdy zobowiązanie poręczyciela było ważne. W razie nieważności poręczenia poręczyciel nie jest w ogóle względem wierzyciela zobowiązany i może skutecznie uchylić się od uczynienia zadość jego roszczeniu; jeśli w takich warunkach spłaca go, czyni to na własne ryzyko, nie może bowiem nabyć spłaconej wierzytelności, za którą wszak nie był odpowiedzialny ani osobiście, ani (tym bardziej) pewnymi przedmiotami majątkowymi.

Skoro zatem powódka przez zapłatę spółce (...) długu obciążającego pozwanego nie nabyła względem niego wierzytelności, nie mogło po jej stronie powstać przeciwko niemu roszczenie o wierzytelności tej zaspokojenie. W konsekwencji nie może żądać od niego zapłaty od dłużnej kwoty odsetek: ani tych skapitalizowanych, ani bieżących, to zaś prowadzić musiało do oddalenia jej w tym zakresie powództwa.

W tej sytuacji rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego uznać należy za prawidłowe, a skierowaną przeciwko temu rozstrzygnięciu apelację – za pozbawioną uzasadnionych podstaw.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego podstawę swą znajduje w normie art. 98 k.p.c.